

ÖZBEKİSTAN'DA DUYGUSAL ANLAR

Dr. İbrahim AGARA

Özbekistan'ın başkenti Taşkent, benim doğduğum çocukluğumu ve gençliğimi yaşadığım şehirdir. Tahsilimi orada yapmıştım. 1919 yılı 23 Nisan-5 Mayıs tarihlerinde Özbekistan'a gittim. Otuz yıl sonra Tıp Fakültesinden mezuniyetimizin 35. yıl dönümünde arkadaşlarla bir araya gelmeye karar verdik. Şimdi dostum Dr. İlhan Murat'ın davetiyle seneler sonra vatan toprağına kavuşmuştum. Dört buçuk saatlik uçak yolculuğundan sonra burada bulunmaktan heyecanlıydım ama o heyecana biraz da tedirginlik karışıyordu.

Tedirgindim, çünkü 30 sene önce 1989 Fergana olaylarından sonra mecburî göçe maruz kalmıştık. Görevlilerin, 'Neden geldiniz? Defolun gidin!' diyebilecekleri veya gümrükte sorun çıkarabilecekleri endişesi vardı. Böyle bir beklenti yerine yetkililerin, 'Hoş geldiniz!' demesi, vize sorununun ortadan kalkması, neredeyse kontrolsüz, sadece pasaportlara bir mühür basarak geçmemiz tedirginliğimizi ortadan kaldırdı.

İkinci gün, Özbek dostum Prof. Dr. Batır Buzrukov ile birlikte Novai Buhara ve 27 Nisan'da 35. yıl mezuniyet gecesi için Semerkant vilayetlerine tren yolculuğuna çıktık. **Semerkant**, Özbekistan'ın ikinci büyük şehridir. Gezilip görülmeye değer birçok tarihî yerleri var. Registan Meydanı, 15. asırda Emir Timur'un torunu Uluğ Bey tarafından üç ayrı medresenin bir arada bulunduğu bir meydandır. Semerkant şehrin merkezindedir. Tarihî medreseler: Gur-i Emîr, 1400'lü yılların başlarına ait mozaikli binaları göz kamaştırıyor. Bibi Hanım Camisi ve anıt mezarı, Şah-ı Zinda, mozaikli binaları ve

mezarları, Emîr Timur döneminden kalma tarihî anıtları, ilk akla gelen mimarlık şaheserleridir. Bugünkü Özbekistan'ın ilk Cumhurbaşkanı İslam Kerimov'un kabri de buradadır.

27 Nisan öğle saatlerinde 35 sene önce tıptan mezun olan 300 den fazla doktor bir araya gelerek duygusal ve sevinçli anlar yaşadık. Otuz sene önce Özbekistan'ı terk ederken birbirimizle vedalaşmadık. İslam Kerimov zamanında Türkiye ile Özbekistan ilişkileri gergindi. Bu sebeple sağlıklı bir haberleşme de olmadı. Vize sorunu görüşmemizi engellemiştir diye anlattılar. Söylediklerine göre bizim Türkiye'deki hayatımızı çok merak etmişler; acaba bir daha görüşebilir miyiz, diye kaygılanmışlar. Göç etmek zorunda kalan Türk dostlarımız, göçe mecbur kaldıkları için Özbek dostlarını affedebilirler mi, diye düşünmüşler. Toplantımızın kalabalık olmasının bir sebebi de zannediyorum bu kaygıdır. Olup bitenler için helallik dilemeleri düşüncesiyle geldikleri anlaşılıyordu.

28 Nisan'da Taşkent'e döndük. Ertesi gün doğduğum ve çocukluğumu, gençliğimi yaşadığım **Yengiyol** ilçesi *Engilis* kasabasına gittim. Burada doğduğum evi ziyaret ettim. Evimizin bir kısmı yıkılmış ve eskimişti. Bu ev sanki bana, 'Neden bizi terk ettiniz?' der gibi bakıyordu. Bu manzara karşısında gözyaşlarımı zor tuttum. Sonra annemin ve babamın kabrini ziyaret ettik. Mevlidişerif okuttuk. Artık gözyaşlarımı tutmak mümkün değildi. Bu arada diğer akrabaların mezarını da ziyaret ettik. Sonra yürüyerek köyümüze döndük. Eski günleri hatırladık. Aynı gün *Petrov* ve *Stalinci* köylerinde

de doktor arkadaşlarımla birlikte yakınların mezarlarını ziyaret ettik. Mevlidişerif okundu, dualar edildi. Sonraki günlerde Özbekistan'ın başkenti Taşkent'te yaşayan dost ve akrabaları ziyaret ettik. *Kim Pen Hva* kasabasında eşimin ailesini ziyaret ederek hayır dualarını aldık. Taşkent'te gezilecek tarihî yerleri, Abdil Kasım medresesini, 1520'de yapılmış Kukel Daş medresesini, 1570'de inşa edilmiş olan Barakan Medresesini, 1600'lü yıllardan kalma Emîr Timur Müzesini, 1996'da yapılmış Taşkent televizyon kulesini, 375 metre yüksekliğinde 1985 yılında yapılmış olan, Bağımsızlık Meydanı ve daha birçok yerleri dostlarla birlikte geldik.

Otuz sene önce Fergana'da neler olmuştu?

1989 yılı 4-13 Haziran'ında Özbekistan'ın Fergana vadisinde KGB'nin gizli çalışmaları sonucu Özbek Türkleri ve Ahıska Türkleri arasında çatışma çıkmıştı. Bu çatışmalarda 100'e yakın insan vahşice öldürülmüş, 100 bine yakın Ahıska Türk'ü zorunlu göçe maruz kalmıştır. 45 sene dostça yaşayan iki Türk toplumu provokasyon sonucunda düşman kesilmişlerdi.

Bu yıllarda Ahıskalıların, Ahıska topraklarına yerleşmesine sıcak bakmayan Moskova, 1986-1989 yıllarında Ahıska meselesini Sovyetler Birliği'nden ayrılmak isteyen Gürcistan'a baskı yapmak için kullandı. Moskova ve KGB'nin bu ince hesabı, Ermenilerin işine yaradı. Moskova, 1989 Nisan'ında cereyan eden Tiflis ayaklanmasında sivil topluma karşı silah kullandı. Onlarca sivil katledildi. Aynı yıllarda Özbekistan'daki pamuk işlerinde dönen yolsuzluklarını Ermeni asıllı bir savcı soruşturmak-taydı. Bu meselede yüzlerce Özbek

tutuklandı. Mal varlıklarına el konuldu. Bu yapılanların örtbas edilmesi için Ahıska Türkleri kullanıldı. Sovyetler Birliğinin son Cumhurbaşkanı Gorbaçov, Özbekistan Cumhurbaşkanı Kerimov ve KGB ile işbirliği yaparak Ahıska Türklerine karşı baskı uyguladı. 45 sene dost ve kardeşçe yaşayan iki Türk toplumunu birbirine düşman yaptılar.

Bizim tahmin ettiğimiz ve çeşitli vesilelerle dile getirdiğimiz bu üçlü iş birliğini İslam Karimov'un vefatından sonra bugün artık Taşkent'te ve Özbekistan'ın diğer bölgelerindeki aydınlar, bilim adamları, televizyon yorumcuları, yazılarında ve düzenlenen programlarda bu konuları gündeme alarak yorumlar yapıyorlar. Geç de olsa hakikat ortaya çıkacak; iki Türk topluluğu barışa, huzura ve kardeşliğe kavuşacaktır. Olup bitenler geri gelmeyecektir. Fakat bilinmeli ki olan biz Ahıska Türklerine oldu. Dünyanın üç kıtasına ve dokuz ülkesine dağıldık. Geri dönüşü olmayan tarih kitaplarına yazılacak olaylar yaşandı.

Semerkant ve Taşkent'te, 30 sene önce yaşanan bu faciayı hatırlayanlar yanıma gelerek şu ifadeleri kullandılar: *"Biz Türkleri çok seviyoruz, yapılan olaylarda bizim suçumuz yoktur. Talimat yukardandı, bize mecburen yaptırıldılar. Tıp Fakültesi mezunları olarak mezuniyetimizin 10, 20 ve 30. yıllarında bir araya geliyorduk. Katılanların sayısı 100'ü geçmiyordu. Sizlerin Türkiye'den geleceğinizin haberini bir ay önce alınca bu 35. Yıldönümü toplantısına gelenlerin sayısı 300'ü geçti. Bundan sonra görüşür müyüz, görüşemez miyiz bilemiyoruz..."* diyerek defalarca affedilmelerine, haklarının helâl edilmesini istediler. Bu duygu ve düşüncelerle 5 Mayıs'ta ana yurdumuz Türkiye'ye döndük.